

HET GENTS KERKEPAD (Vervolg)

SINT-MACHARIUSKERK - Sint-Machariusstraat

Vanaf 1835 vervulde de refter van de gewezen Sint-Baafsabdij de rol van hulpkapel van de Sint-Jacobsparochie. Dit bleef zo tot in 1873 wanneer Sint-Macharius tot zelfstandige parochie werd verheven.

Door de bedrijvigheid in de wijk rondom het slachthuis en de veemarkt groeide het bevolkingsaantal gestadig aan waardoor de bouw van een nieuwe parochiekerk noodzakelijk bleek.

Op 13 juni 1880 werd de eerste steen gelegd van het nieuwe bedehuis toegewijd aan de H. Macharius. De voltooiing greep plaats in 1882.

Het ontwerp is van de hand van Arthur Verhaegen-Lammens, maar architect E. Neve zorgde voor de uitvoering ervan. De kerk kreeg de vorm van een neogotische kruisbasiliek.

De westtoren geraakte slechts afgewerkt in 1893 en werd in 1956 hersteld onder leiding van architect Bressers.

Pas op 10 september 1890 wijdde Mgr. Stillemans de kerk in.

In 1987 onderging ze een grondige restauratiebeurt. Toen verdween definitief het vieringtorentje.

Het interieur

Het hoofdaltaar stamt uit 1881-1882. Het tabernakel werd in 1883 besteld bij het huis Bourdon-De Bruyne in de Cataloniëstraat te Gent.

De twee gotische altaren, opgesteld in de kruisbeuken, vervaardigde R. Rooms in 1900. Ze zijn respectievelijk toegewijd aan de H. Macharius en de H. Huber-

tus. Vier taferelen vertonen de voornaamste gebeurtenissen uit hun leven. In 1890 leverden de gebroeders De Clercq uit Merelbeke het eikehouten koor-gestoelte.

De preekstoel, vervaardigd door P.C. De Preter uit Borgerhout in 1851, is afkomstig uit de gewezen abdijkerk. De kuip is versierd met taferelen die de H. Hubertus, de Samaritaanse vrouw en de H. Macharius afbeelden. Het baldakijn wordt ondersteund door een engelenbeeld. Op de vier onderste hoeken van de kuip bevinden zich de symbolische voorstellingen van de vier evangelisten. Onder de kuip staat het beeld van de H. Macharius die de goddelijke tussenkomst afsmeekt voor de genezing van zieke schapen.

Karel Anneessens bouwde het orgel in 1885.

De gewelven werden vervaardigd uit rood Rigahout. In de zijbeuken zijn ze beschilderd met passiesymbolen die ook terug te vinden zijn in het houtsnijwerk van de twee neogotische biechtstoelen. Die in het koor zijn versierd met symbolen die in verband staan met het misoffer, een thema dat eveneens voorkomt in het houtsnijwerk van de vroegere communiebank en op de twee grote kroonluchters. De glasramen van het koor hebben een opvallend kleurenpalet. Centraal staan de H. Drievuldigheid en de symbolen van de vier evangelisten afgebeeld. Daarnaast de voorstelling van de twee patroonheiligen van de kerk: de H. Macharius en de H. Hubertus.

De drie glasramen in de rechterkruisbeuk stellen respectievelijk de H. Lieven, de H. Jozef en de H. Bavo voor. De glasramen van de linkerkruisbeuk zijn toegewijd aan de familie van de H. Maagd.

Op de plaats waar zich vroeger de put van Sint-Macharius bevond, staat nu, in het portaal, een waterpomp.

Achteraan in de kerk staat het beeld "De H. Macharius met de pestlijders". Het werd in de processie van 1867 meegedragen door de in 1835 gestichte Broederschap van de H. Macharius.

BIBLIOGRAFIE

- Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België - Architectuur - deel 4nb N.O - Stad Gent, p. 386/387.
- Van Wesemael M(aurice): Over Sint-Macharius, de populairste aller Gentse heiligen, in: Ghendtsche Tydinghen 1981, nr. 5, p. 242/262.

HEILIG KERSTKERK of SINT-SALVATORKERK - Sleepstraat

De oorspronkelijke Heilig Kerstkerk stond vroeger in het Sint-Baafsdorp. Zij deed dienst als parochiekerk van dit dorp en was gebouwd ten zuiden van de abdijkerk, even buiten de omheiningmuur van de abdij, op de plaats waar zich nu de Sint-Machariuskerk bevindt.

1. H. Kerstkerk.

De oudste gegevens over dit bedehuis gaan terug tot 1072. In dat jaar wijdde de radbode van de bisschop van Noyon en Doornik de kerk. Onder abt Everdeyus werd ze verbouwd en op 21 juni 1195 opnieuw ingewijd door bisschop Stefanus van Doornik.

Nadat de Gentenaars in 1539 in opstand waren gekomen tegen Keizer Karel, besloot deze in 1540 het Sint-Baafsdorp af te breken om er het Spanjaardkasteel op te trekken. Door deze maatregel, bedoeld om een oogje in het zeil te kunnen houden op het weerbarstige volk van zijn geboortestad, werd ook de Heilig Kerstkerk met de grond gelijk gemaakt.

Ondertussen was men nog met de bouw van een nieuwe kerk begonnen. De werken duurden reeds meer dan dertig jaar en waren nog niet voltooid toen men met de afbraak begon.

De relieken en de parochiediensten vonden een tijdelijk onderkomen in de kapel van het Sint-Jacobshospitaal op het Nieuwland. Het godshuis van Sint-Jacob werd in 1283 gesticht door Heindric Goethals en bood onderdak aan zevenendertig vrouwen.

De kapel verdween in 1795.

Op aandringen van de beheerders van het godshuis verhuisde de parochie op 14 december 1541 naar de kapel van de Zoete Nood Gods of O.L. Vrouw van Zeven Weeën. Deze was gelegen op de plaats waar zich nu de kerk bevindt. Ze dankte haar naam aan het feit dat ze onderdak bood aan het beeld van de Nood Gods, waarover later meer.

De kapel maakte deel uit van een godshuis voor blinde lieden, in 1370 gesticht door Pieter vanden Leyen en zijn echtgenote Margareta.

Het gebouw dat nu dienst deed als parochiekerk, had slechts één beuk en vier vensters aan elke zijde. Het was vrij klein en voldeed bijgevolg niet voor de parochiedienst.

Dank zij giften en inkomsten kon de kapel verhoogd worden. Van zijn kant schonk Keizer Karel 6000 Italiaanse kronen, een compensatie voor de afbraak van de vroegere Heilig Kerstkerk in het Sint-Baafsdorp.

Tussen 1560 en 1570 werden de midden- en zijbeuken bijgebouwd. De eerste bisschop van Gent, Cornelius Janssens (of Jansenius) wijdde de kerk in 1571. Zij was kruisvormig en opgetrokken in laat-gotische stijl.

Het koor en sacristie werden pas in 1722 bijgebouwd.

In de jaren 1810-1812 voorzagen men de kerk van een nieuwe voorgevel in neoclassicistische stijl naar een ontwerp van architect P.J. De Broe, waarna ook het interieur een aanpassing kende in dezelfde stijl.

Reeds in 1855 bracht men het inwendige van de kerk in haar oorspronkelijke staat terug, zijnde in laat-gotische stijl.

Het koor werd in 1857 voorzien van polychrome muurschilderingen naar een ontwerp van Theodore Canneel. Centraal is een vijf meter hoge Christusfiguur afgebeeld die naar het opzet van de kunstenaar de ganse kerk domineert.

Het interieur

De preekstoel.

De preekstoel, door sommigen toegeschreven aan Lieven Mensch, dateert uit 1737. Hij is 7 à 8 meter hoog en is door middel van een mes uit eikehout gesneden. De verschillende onderdelen werden samengevoegd zonder gebruik te maken van lijm of nagels.

Op het voorplan staat een levensgrote figuur van de Zaligmaker met in de linkerhand een groot kruis.

De drie zijden van de kuip zijn versierd met groepen in half-verheven beeldhouwwerk en stellen respectievelijk voor: "De boodschap", "De geboorte van Jezus" en "De H. Jozef met het kind Jezus aan de hand".

Op de hoeken van de kuip zitten kleine engeltjes met daaronder drie symbolen van de evangelisten, nl.: de Os (Lucas), de Arend (Johannes) en de Leeuw (Marcus).

Aan de achterzijde vindt men de afbeelding van een hoofd, mogelijks de vierde evangelist Mattheus.

Het meubel wordt beschouwd, na dat van de Sint-Baafskathedraal, als het mooiste van Gent.

Schilderijen.

In de zeventiende eeuw dichtte men de bovenvensters van de kerk en verving men de galerij door twaalf doeken van Nicolaas De Liemacker. De kunstenaar was een geboren Gentenaar en tevens parochiaan van het Heilig Kerst daar hij woonachtig was in de Sleepstraat.

De schilderijen geven twaalf episoden weer uit het leven van Christus. Rechts, beginnend van het koor: "De doop van Christus", "Jezus door de duivel bekoord", "Jezus, slapend tijdens de storm", "De opwekking van Lazarus", "De genezing van de blindgeborene" en "Jezus verjaagt de kooplieden uit de tempel". Links, vanaf het koor: "De gedaanteverandering op de berg Thabor", "De bezetene wordt van de duivel bevrijd", "Jezus en de Samaritaanse vrouw", "Jezus geneest de lamme", "De wonderbare visvangst" en "De intrede in Jeruzalem".

De doeken zijn vijf meter hoog en vijf meter breed. In 1896 ondergingen ze een reinigingsbeurt. Toen men in 1970 de kerk herschilderde werden ze afgenomen om gerestaureerd te worden. De restauratie nam tien jaar in beslag (1973-1983).

Theophile Lybaert schilderde tussen 1890 en 1899 de veertien staties van de kruisweg waarvoor Matthias Zens de omlijsting en het houtwerk aan de muur leverde.

In de linkerzijbeuk bevindt zich de Sint-Jozefkapel, voorzien van een barokaltaar.

2. H. Kerstkerk. Interieur.

3. H. Kerstkerk. De preekstoel.

De zeven schilderijen die deze kapel sieren werden geschonken door de aarts-hertogen Albrecht en Isabella. Zij zijn van de hand van Hendrik van Baelen en dateren uit 1604. De stichting van de Broederschap van de H. Jozef door de aartshertogen dateert uit datzelfde jaar.

Onder de doeken van Hendrik van Baelen hangt het portret van kluizenares Madeleine de Trazignies. Zij was het die aandrang op de stichting van de broederschap.

Op het barokaltaar prijkt een "Vlucht uit Egypte" van J. Erasmus Quellin uit 1666.

De oudste schilderij die de kerk bezit is een drieluik geschilderd door Maarten Van Heemskerck in 1557. Centraal stelt het een kruisigingsscène voor met op het linkerluik de Ecce Homo en op het rechterluik de Verrijzenis.

Verder bezit de kerk nog werken van Antoon van den Heuvel, Jan van Cleef en P. van Hanselaere.

Beeldhouwwerken.

Als voornaamste beeldhouwwerken vermelden we: een houten gepolychromeerd beeld van de H. Jozef van omstreeks 1600 en een merkwaardig gepolychromeerd beeld van Sint-Anna van Ardenborch.

Veruit het belangrijkste beeld is dat van de Nood Gods. Het dateert uit 1375 en werd uit eikehout gesneden door Jan de Bloc.

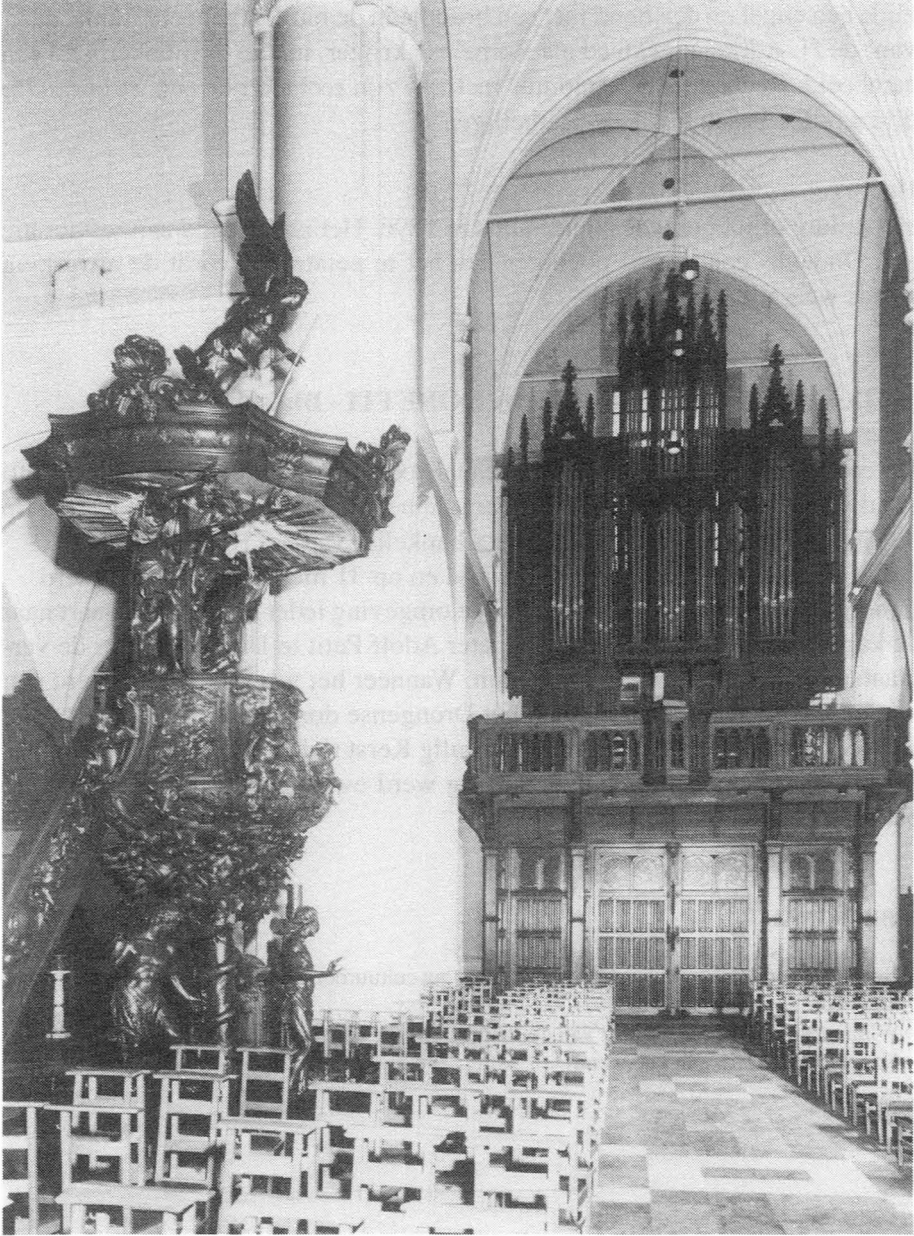
Tijdens de Geuzentijd werd de kerk op 29 juli 1578 door de Calvinisten verwoest en geraakte het beeld van de Nood Gods verloren. Een door kanunnik Lavaut opgetekend volksverhaal wil dat het in het water werd geworpen. Verder verhaalt Lavaut daarover: "Einde 1584 zagen enige voorbijgangers 's morgens vroeg een houten beeld in de richting van het (oude) Muidebrugskens drijven. Zij haalden het stuk uit het water, het was het verloren O.L. Vrouwbeeld. Het werd naar de kerk gedragen, die op dit vroege uur nog gesloten was. De mannen plaatsten hun vondst dan aan de voorgevel. De kerkbedienden, niet wetend hoe voor het beste gedaan, lieten het daar. Maar de volgende dag vonden ze het beeld op het altaar naast de sacristie, waar het, hoe dikwijls ook verplaatst, telkens werd teruggevonden."

Van binnen en zelfs van ver buiten de stad kwamen mensen voor het beeld bidden om verlost te worden van allerlei kwalen.

In 1585 herstichtte Simoen Vriendt de Confrerie van de Nood Gods, in 1629 door bisschop Antoon Triest officieel bekrachtigd.

Tijdens de donkere dagen van het Frans Bewind bewaarde Pieter Parisie alles wat met de confrerie te maken had samen met het beeld. In 1803 ijverde hij er voor de confrerie nieuw leven in te blazen.

Tijdens de cholera-epidemie, vooral in 1832 toen men één dodelijk slachtoffer telde op negenenzestig inwoners, zocht de bevolking van het Heilig Kerst haar toevlucht tot het beeld.

4. H. Kerstkerk. Het orgel.

Het reliekschrijn.

In de linkerzijbeuk bevindt zich een zilveren reliekschrijn. Op de halfcirkelvormige kast staat in het midden de H. Rochus in pelgrimsmantel met aan zijn zijde een engel en een hond met een broodje in de muil, afgebeeld. Links daarvan: de H. Adriaan, gekleed als Romeinse krijger, met in zijn linkerhand een aambeeld. Rechts: de H. Antonius met aan zijn rechterzijde een zwijntje. De drie worden beschouwd als pestheiligen.

Het orgel.

Het huidig orgel bouwde Agneessens in 1896. Het is dringend aan restauratie toe. Ondanks een drietal pogingen om het te herstellen wordt de afwerking steeds weer uitgesteld.

WIJKKAPEL HEILIGE MARIA GORETTI - Blaisantvest

De eerstesteenlegging van de wijkkapel toegewijd aan de H. Maria Goretti vond plaats op 25 augustus 1960. Voor de bediening deed men een beroep op de paters Jezuïeten. Parochiaal is ze afhankelijk van het Heilig Kerst.

Op 25 december 1960 werd ze ingewijd en op 31 mei 1961 geconsacreerd.

Een tijdlang trokken de bewoners uit de omgeving ieder jaar op bedevaart naar de kapel van de bekende Jezuïetenpater Adolf Petit te Drongen. Voor de verplaatsing charterden ze een buurttram. Wanneer het weer het toeliet werd een mis in openlucht gecelebreerd op het Drongense dorpsplein.

Eveneens op het territorium van het Heilig Kerst richtte men later een wijkkapel op in de Limbastraat. De bediening werd eveneens toevertrouwd aan de paters Jezuïeten.

BIBLIOGRAFIE

- Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België - Architectuur - deel 4nb N.O - Stad Gent, p. 403/407.
- Winnepenninckx J.: Het beeld van de Nood Gods uit de H. Kerstkerk te Gent gestolen, in: Kapel en Beeld (datum onbekend).

David MAES
(t vervolgt)